

נספח:

מטרת-על של תכנית "מפתח"

בנייה וטיפול עתודה של מאזינים רגישים, יצירתיים, חובבי מוזיקה ומבצעים.

תהליך

1. כתיבת חומרי למידה ועיון למורה למוזיקה וכתיבת הצעות לפעילויות לתלמיד בבית הספר היסודי. הכותבים: רבקה אלקושי, עודד אסף, אלין גבאי, פואד ג'ובראן, איה גל, עודדה הררי, רון ויידברג, רונית ווייס, סמי חש'בון, שרית טאובר, דפנה כהן, אלכסנדרה כץ ז"ל, תומר לב, רון לוי, דוצ'י ליכטנשטיין, שולמית פינגולד ז"ל, משה רסיוק, נגה תמיר.
2. השתלמויות – בהרכב מליאה למורים למוזיקה וייעוצים פרטניים או קבוצתיים.
3. השתלמויות לצוות המנחים המובילים יחד עם הנגנים את המפגשים הקאמריים בכיתות.
4. השתתפות במפגשי הכנה בכל כיתה בביצוע שלישיית נגנים ומנחה.
5. השתתפות בקונצרט הסימפוני המונחה בהיכל התרבות, בביצוע הפילהרמונית בהרכבה המלא.

שלבים אלה חוזרים על עצמם בסמסטר השני לקראת תכנית חדשה

יעדים

1. תכנית "מפתח" שואפת להעשיר את המערכת החינוכית והאמנותית בישראל ולקדם את החינוך המוזיקלי על ידי חשיפת התלמידים למוזיקה סימפונית וקאמרית אמנותית בביצועה החי, ועידוד הלמידה של הרפרטואר לקראת הקונצרטים בהובלת המורים למוזיקה במרכז ובפריפריה.
2. ריבוי, רצף והמשכיות של מספר קונצרטים בכל סמסטר ובכל שנה, מכיתות א' עד ו'.
3. חשיפת סגנונות מוזיקליים ומלחינים שחוללו נקודות מפנה משמעותיות בתקופות שונות, בהקשר ההיסטורי, החברתי והתרבותי.
4. פיתוח יסודות ההקשבה, הריכוז והסבלנות באמצעות תהליך חווייתי מובנה של הכנה להאזנה ולצפייה.
5. העצמת הקונצרט החי המתווך בהובלת צוות מקצועי של מנחים המנגישים יחד עם הנגנים את עיקרי הרפרטואר והביצוע.
6. תמיכה מתמדת וייעוץ רציף לכלל המורים למוזיקה ולצוותי המנחים המתווכים את הרפרטואר הנלמד.
7. התייחדות של התלמידים עם נגני הפילהרמונית הישראלית במפגשי טרום קונצרט בהם הם מספרים על עצמם וחושפים את רזי הביצוע בעיבודים מיוחדים של הרפרטואר הסימפוני.
8. בחינת ממצאים מתוך דוחות מחקר כמותיים ואיכותיים הנערכים מאז הקמת התכנית על ידי גורמי מחקר חיצוניים.

9. העלאת היוזמה "חדר מורים מתארח" לקונצרטי המנויים של התזמורת, למען הפצת הקונצרט "החי" בקרב מחנכים, מורים מקצועיים ומנהלים בבתי ספר היסודיים והעל-יסודיים אשר תלמידיהם משתתפים בתכנית "מפתח".

10. הכרות, קרבה והתיידדות של קהלי יעד במרכזים קהילתיים ובמוסדות אקדמיים אשר אינם נחשפים כלל אל המוזיקה האמנותית בביצועה החי ואל הפילהרמונית הישראלית בפרט.

11. המשך בניית ספרייה של עיבודים להרכבי קשת, כלי נשיפה מעץ וכלי נשיפה ממתכת, הנותנים מענה לכל תכנית ורפרטואר לקראת מפגשי ההכנה הקאמריים בכיתות.

מטרות התכנית בזיקה אל החינוך המוזיקלי בבית הספר היסודי

1. העלאת מפעלי המוזיקה והחינוך המוזיקלי על סדר היום הבית-ספרי/קהילתי.

2. שילובו של הקונצרט החי בתכנית הלימודים הרציפה מכיתות א' עד ו'.

3. שימוש ביסודות הפדגוגיה הדיאלוגית והביקורתית.

4. העלאת המודעות של הלומד בדבר המטען הרגשי והקוגניטיבי הטמונים במוזיקה בהקשרה ובביצועה החי.

5. טיפוח הסקרנות לגילוי התכונות המוזיקליות הגלויות והסמויות והמשגתן בתחום הגוון, הגובה, המשך, העוצמה, המפעם, המרקם, המבנה, האופי, הז'אנרים, התזמור.

6. בחינת אסטרטגיות למידה והרחבת מיומנויות בהאזנה מודרכת בעזרת תחומי הריתמיקה והנגינה, היצירה, השירה ההבעתית, האוריינות.

7. טיפוח יסודות ההמשגה וההמללה של התופעות המוזיקליות הגלויות והסמויות ביצירה ובשיר.

8. התוודעות הלומדים אל מאפייני התזמורת, אל רזי הנגינה בצוותא, אל תפקידי המנצח והדינמיקה האנושית הכרוכה בעבודה התזמורתית.

9. חשיפה אל האיכויות של גוף אמנותי מוביל, אל האמן המבצע, אל דרכי ההבעה והפרשנות במסגרת קונצרטים קאמריים בין כתלי בית הספר ובקונצרטים הסימפוניים בהיכל התרבות.

הכנת הלומדים לקראת הקונצרט

הקונצרט מזמן חוויה חדשה וייחודית; מידת הסקרנות, ההנאה, התובנה, האמפתיה וההזדהות אצל המאזין הצעיר במהלך הקונצרט תלויה בעיקרון הראשון:

א. ההכנה מראש, קרי, למידת הרפרטואר והתייחסות למאפייני הסצנה הקונצרנטית.

כדי להוציא מן הכוח אל הפועל את תהליך ההכנה יש להתבסס על העיקרון השני והוא:

ב. רב-מערכתיות

- הנהלת בית הספר וחדר מורים
- המורה למוזיקה
- צוותי הנגנים והמנחים של תכנית "מפתח"
- התזמורת הפילהרמונית בהרכבה המלא או החלקי

ג. רצף והמשכיות

בקונצרט "החיו" הלומד הצעיר שומע, מאזין ו"רואה" את הצלילים, וככל שפה, תהליך ההפנמה של היצירה מחייב את גורם הזמן, המעקב, המשוב, השיפוט והערכה. כדי להשביח את המפגש הבלתי אמצעי בין הלומד ובין עולם המוזיקה, יש לבנות בסיס מוצק בתהליך ההוראה/ למידה, בהתאם להתפתחות הקוגניטיבית והרגשית של המאזין הצעיר. סוגי הרפרטואר מעוצבים לפי תפיסת הספירלה החושפת את הלומדים לעולם המוזיקה תוך העלאת רמת המורכבות וההעמקה ומשך הזמן שהיצירה מחייבת.

התפיסה הפדגוגית האפיינת את מובילי ההשתלמויות וכתובת חמרי הלמידה:

1. הפדגוגיה הדיאלוגית ממשנתו של Paulo Freire המזמנת את "השאלה הפורייה", את החקר והגילוי עד לקבלת ההחלטות של התלמידים עצמם בתהליך הלמידה.
2. גילוי תופעת "כלים שלובים" דרך מתן משמעות לרפרטואר כשלם וליצירות כמרכיב שקול המתכתב עם השלם.
3. מיקוד בתחום הריתמיקה והתנועה במרחב, מתוך יצירה משותפת של יחידים, קבוצות, מליאה.
4. טיפוח כושר ההבעה דרך ההמשגה וההמללה.
5. טיפוח משובי ביקורת על ביצועי היצירות במפגש בכתה ובהיכל התרבות.

על הרפרטואר המתקיים בכל סמסטר לכתות ג'-ו'

נושאי העל הנקבעים מאפשרים בחינה דקדקנית של כל רפרטואר וייחודו המצלולי מסמסטר לסמסטר. לדוגמה התכנית "קלאסיקה וינאית" החושפת את המוזיקה של היידן, מוצרט ובטהובן, מתקיימת במסגרת של תזמורת קלאסית יחסית מצומצמת. בשונה ממנה, התכניות "מרוסיה באהבה" או "ויוה אספניה" חושפות תזמורת בהרכב גדול, ומגוון עשיר ומרשים של כלי נגינה. בתכנית "הפילהרמונית רוקדת" זוכים ללמוד על ז'אנר הריקוד האמנותי מימי הבארוק עד ימינו, ובמקביל את סוגת "שיר-ריקוד" ישראלי ממיטב המלחינים שפעלו טרם קום המדינה ואחריה.

אחת מתכניות הדגל של "מפתח" היא "מזרח, מערב ומה שבמרחב שלנו" המעלה על במה אחת את הפילהרמונית הישראלית ואת ההרכב היהודי-ערבי "שש בש". הרפרטואר הייצוגי מאפשר לדון בסוגיות הגולשות מעבר לעולם המוזיקה אל עבר החיים במרחב שלנו, על כל המורכבות התרבותית שלו. תכנית זו, וכן התכנית "צלילים מספרים אגדות" לדוגמה, מזמנות את יסוד הלמידה המשמעותית בזכות המעורבות המקדמת של מורים לספרות ואמנות, סביב דילמות מוסריות מזה וממצאים היסטוריים-חזותיים מזה, המרחיבים את עולם הדימויים, המידע והידע.

חומרי העיון והלמידה לכתות ג'-ו' מאורגנים לפי הסעיפים הבאים:

- על המלחין
- על היצירה בהקשרה
- ניתוח מוזיקלי
- מעקב בעת האזנה (לרמת המורה)
- הצעות לפעילויות

תכנית הקונצרטים לכתות א-ב

תכנית זו מתקיימת לפי שתי תחנות שנתיות:

- מפגש קאמרי בכתה בביצוע שלישיית נגנים ומנחה
- קונצרט מסכם באולם קאמרי בביצוע 10-12 נגנים ומנחה

ההתפתחות הקוגניטיבית והרגשית של התלמידים, ההתמצאות במרחב והתפיסה האופטית שלו, כל אלה מחייבים שהקונצרט המסכם יתקיים באולם קאמרי, במסגרת של עד 200-250 תלמידים בלבד.

לפי אותו שיקול גם הגוף המבצע מצומצם ומאפשר את התפיסה החזותית והסונורית שהולמת לרמת הגיל של המאזינים הצעירים.

מבין תכניות הקונצרטים שהתקיימו לכתות א-ב:

"צלילים על בעלי הזנב והכנף", "אל הקונצרט", "משחקי ילדים", "צלילים וטבע", "צלילים על קצות האצבעות", "מוזיקה על פני המים". בכל תכנית בא לידי ביטוי מבחר של שירי זמר איכותיים המהווים מן החידוש ברפרטואר השירים השוטף בגן.

צוות תכנית "מפתח" עומד לרשות המורים למוזיקה

אירית רוב, מנהלת תכנית "מפתח"

ד"ר דוצ'י ליכטנשטיין, מנהלת פדגוגית

תכנית "מפתח"

רחוב הוברמן 1 תל אביב

טלפון: 03-6211759

מייל: irit@ipo.co.il